

MUNI
FI

Autorská práva a Creative Commons

Mgr. Tomáš Foltýnek, Ph.D.

foltynec@fi.muni.cz

Osnova dnešní přednášky

- Lucián Prodan: Protestní a satirické licence
- Úvod do autorského práva
- Základy autorského práva
- Creative Commons
- Dilemma game: Prodávání cizího
- V prezentaci využity materiály Mgr. Ing. Jiřího Marka (ÚVT MU)
- Obrázky vygenerovány nástrojem Midjourney

Úvod do autorského práva

Soukromé (fyzické) vlastnictví

- Co mi dává právo říct, že je něco moje?
- Vlastní suroviny + (fyzické) úsilí
- Kde vezmu suroviny?

Commons: Pravěk

LONG AGO:

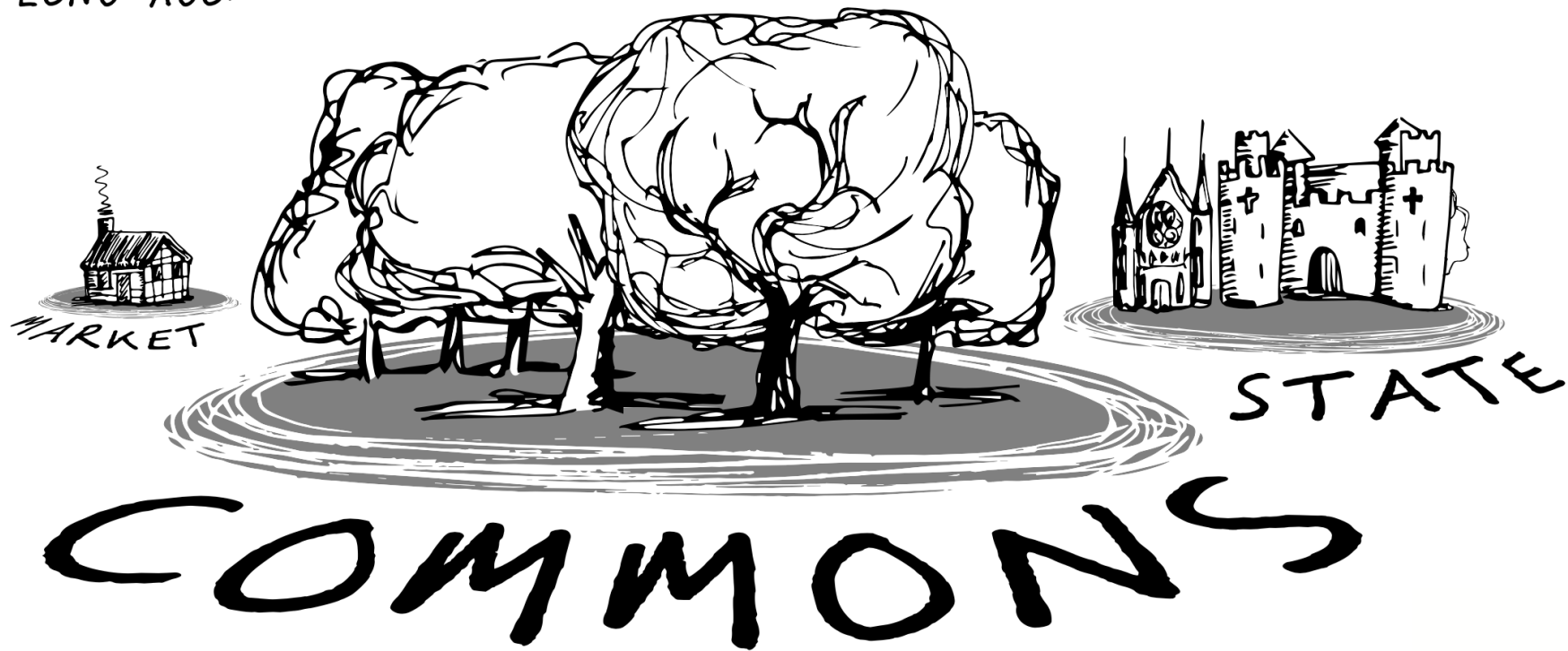

Fig. 4. In preindustrialized society.

Obrázek převzat z knihy Made with Creative Commons (Paul Stacey and Sarah Hinchliff)

Commons: Středověk

STATE TAKEOVER OF THE COMMONS:

Fig. 5. The commons is gradually superseded by the state.

Obrázek převzat z knihy Made with Creative Commons (Paul Stacey and Sarah Hinchliff)

Commons: Novověk

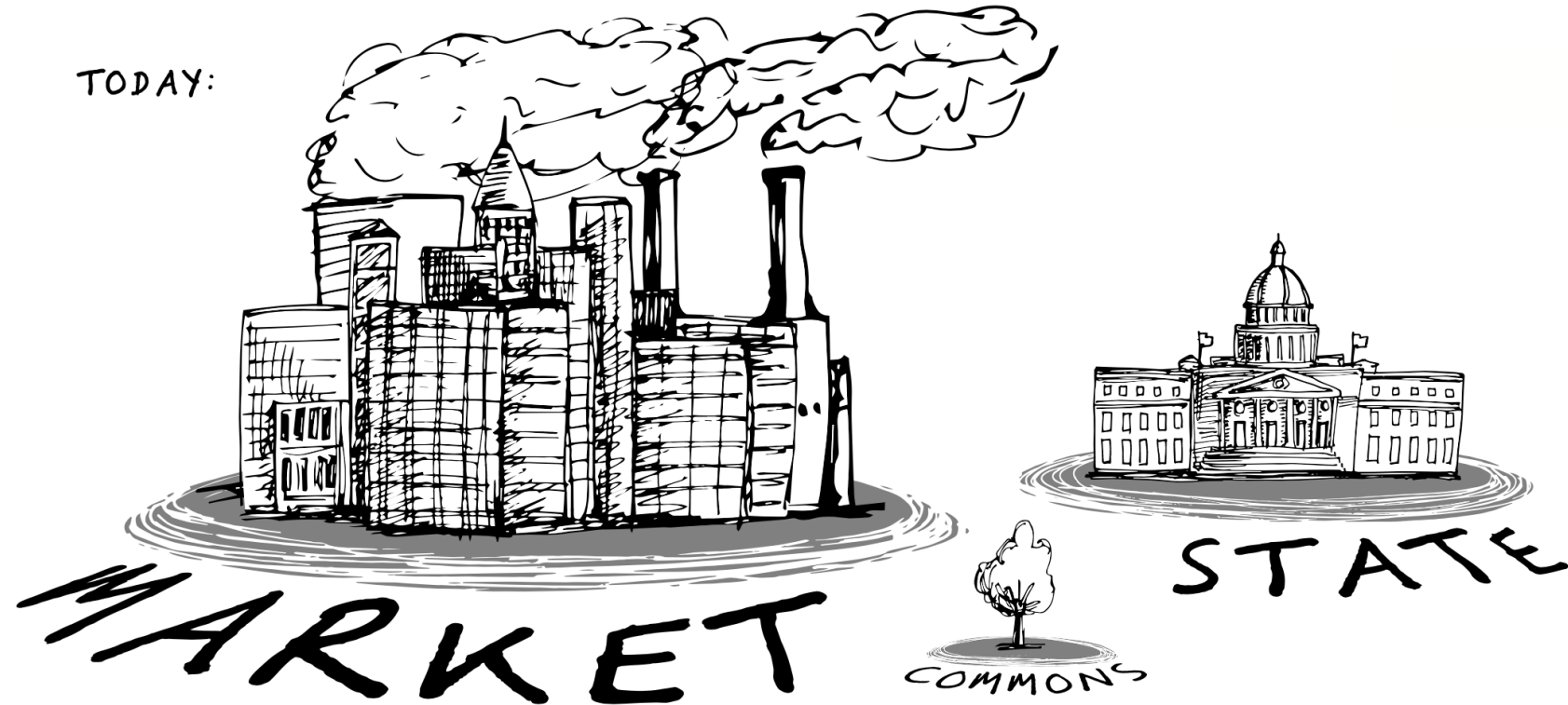

Fig. 6. How the market, the state, and the commons look today.

Obrázek převzat z knihy Made with Creative Commons (Paul Stacey and Sarah Hinchliff)

Commons: Bariéry

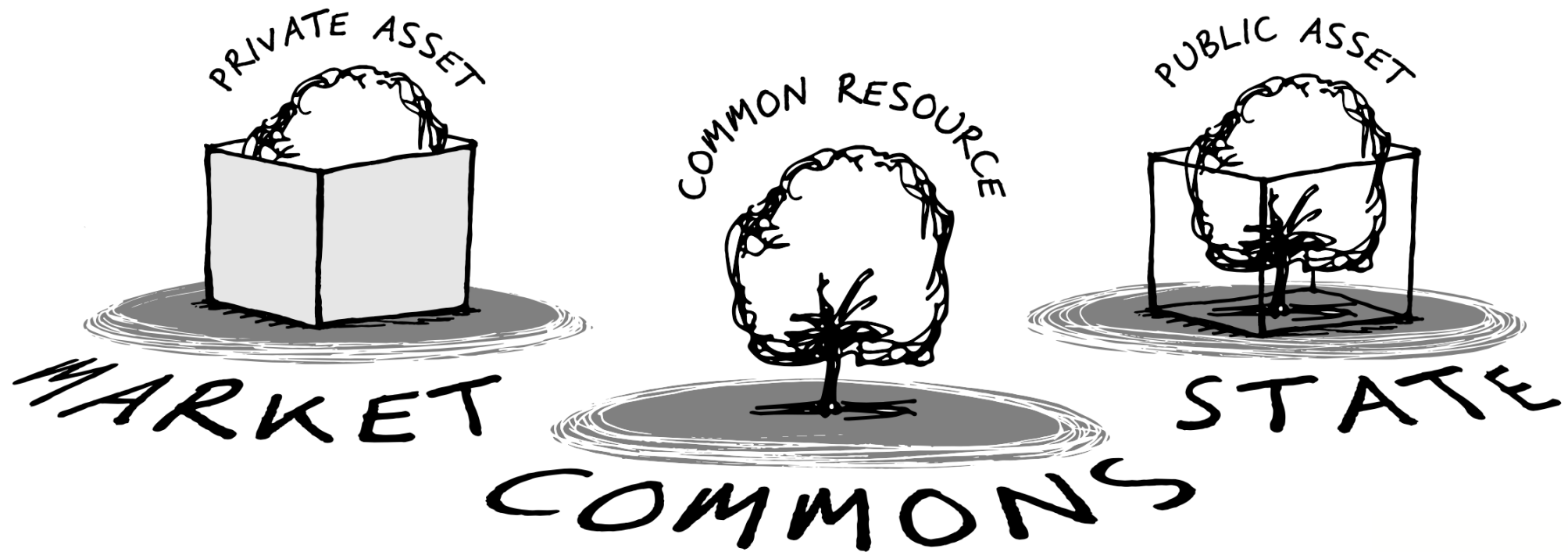

Fig. 3. How the market, commons, and state conceive of resources.

Obrázek převzat z knihy Made with Creative Commons (Paul Stacey and Sarah Hinchliff)

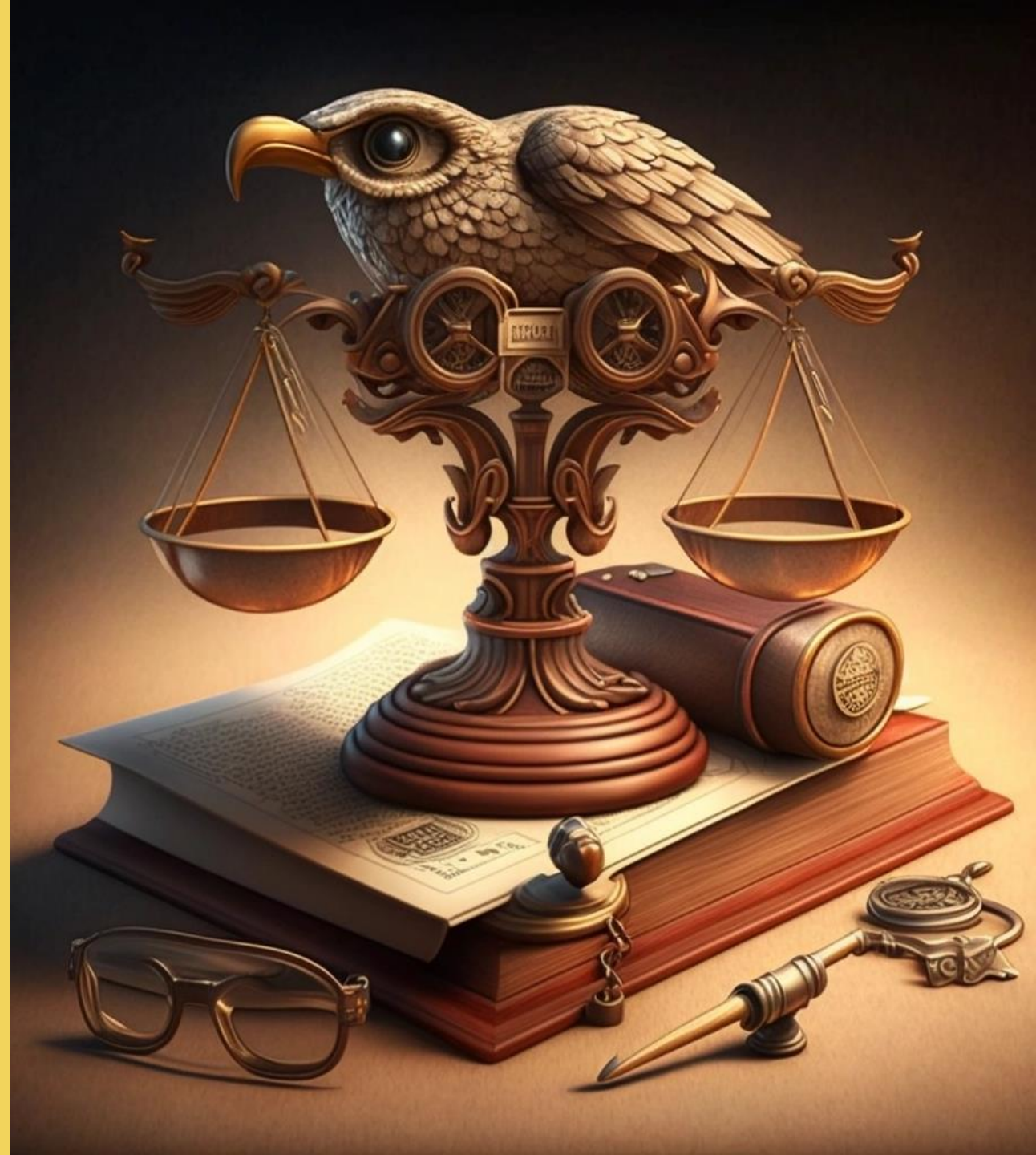
Duševní vlastnictví

- Čím se liší od fyzického?
- Výsledek duševního úsilí, nikoliv fyzického
- Vytvoření kopie je snazší než vytvoření původního díla
 - Rozdíl viditelnější v digitálním světě
- Kopírování \neq krádež
 - Krádeží původní vlastník o předmět přijde

Proč vůbec chránit autorská práva?

- Rozdělte se na dvě skupiny
- Zastánci autorského práva
 - Ochrana tvůrců má být co nejsilnější
- Odpůrci autorského práva
 - Duševní vlastnictví neexistuje, kdokoliv může cokoliv jakkoliv použít
- Sepište své argumenty
- Diskutujte

Základy autorského práva

Dílo

- Co je **dílo**, tj. předmět autorskoprávní ochrany?
 - „...dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam...
 - „idea-expression dichotomy“
 - „Dílem podle tohoto zákona není zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě.“
- Je obrázek vygenerovaný Midjourney dílem???

Obrázek: Midjourney painting Midjourney

Zaměstnanecké a školní dílo

Zaměstnanecké dílo

- Díla vytvořená ke splnění pracovních povinností
- Majetková a autorská práva vykonává zaměstnavatel
- Má se za to, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování...

Školní dílo

- Díla vytvořená v rámci plnění studijních povinností
- Osobnostní i majetková práva má autor (studující)
- Škola má právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla
- Autor může poskytnout licenci jiným subjektům
- Škola může požadovat úhradu nákladů

Oprávněné užití díla

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

- a) užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle,
- b) užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby, a užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem,
- c) užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu (...) a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu

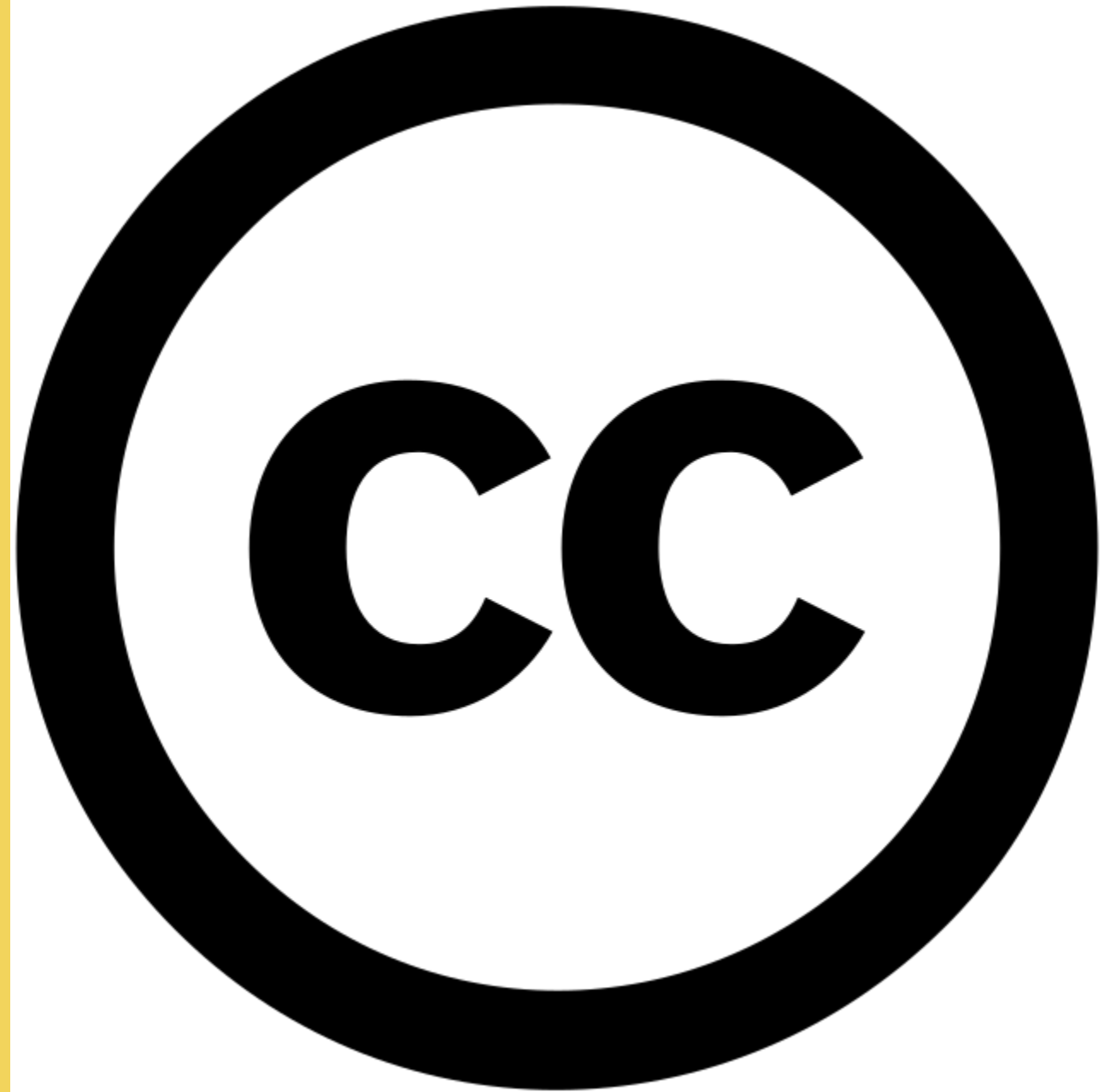
Vždy se musí uvést (je-li to možné): jméno autora, název díla a pramen

§31 zákona č. 121/2000 Sb. (Autorský zákon)

Americké právo: Fair Use

- Jaký je účel a charakter užití?
 - Vzdělávací účel vs. komerční účel
- O jaký druh díla jde?
 - Fakta vs. fikce
 - Publikované vs. nepublikované
- Jak velká část díla je využita?
 - Jen výňatky, nebo celé dílo?
- Jak užití ovlivní trh?
 - Bude původní autor užitím díla nějak poškozen?

**Creative
Commons**

Počátky Creative Commons

- Lawrence Lessig – profesor práva na Harvardu
- Nezisková organizace, USA, 2001
- Autorský zákon zajišťuje ochranu děl 70 let po smrti autora
 - komerční kultura – díla, která jsou vytvořena za účelem prodeje, případně po svém vzniku prodána
 - nekomerční kultura – ostatní díla, nebyla původně objektem práva
- Pirátství?
- Soubor veřejných licencí
 - Snaha o šíření kultury a kreativity
 - Kombinace opravňujících a příkazujících licenčních prvků

Licenční prvky CC: Share

- Právo dílo šířit
- Dílo je možné kopírovat, distribuovat a sdělovat veřejnosti
- Dílo lze zařadit do souborného díla (např. časopis, sborník) a jako jeho součást jej v nezměněné podobě šířit dál.
- Společné u všech CC licencí

Licenční prvky CC: Remix

- Právo dílo upravovat
- Dílo je možné pozměňovat či doplňovat
- Celé dílo nebo jeho část zpracovat s jiným dílem
 - např. dramatizace, překlad, úprava digitálních fotek, zhudebnění nebo remixování hudebních skladeb

Licenční prvky CC: Attribution

- Povinnost uvést původ
- Kdokoliv dílo nebo jeho úpravu šíří, musí uvést údaje o autorovi
- Způsob uvedení stanoví autor
- Implicitně se uvádí
 - jméno nebo pseudonym
 - název díla
 - odkaz na dílo
 - odkaz na licenci

Licenční prvky CC: Share Alike

- Povinnost zachovat licenci
- Kdokoliv dílo upraví, musí jej vystavit pod stejnou nebo slučitelnou licenci

Licenční prvky CC: Noncommercial

- Neužívat komerčně
- S dílem lze nakládat pouze pro nekomerční účely
- Při šíření díla nesmí plynout zisk
- Výměna díla se považuje za nekomerční využití

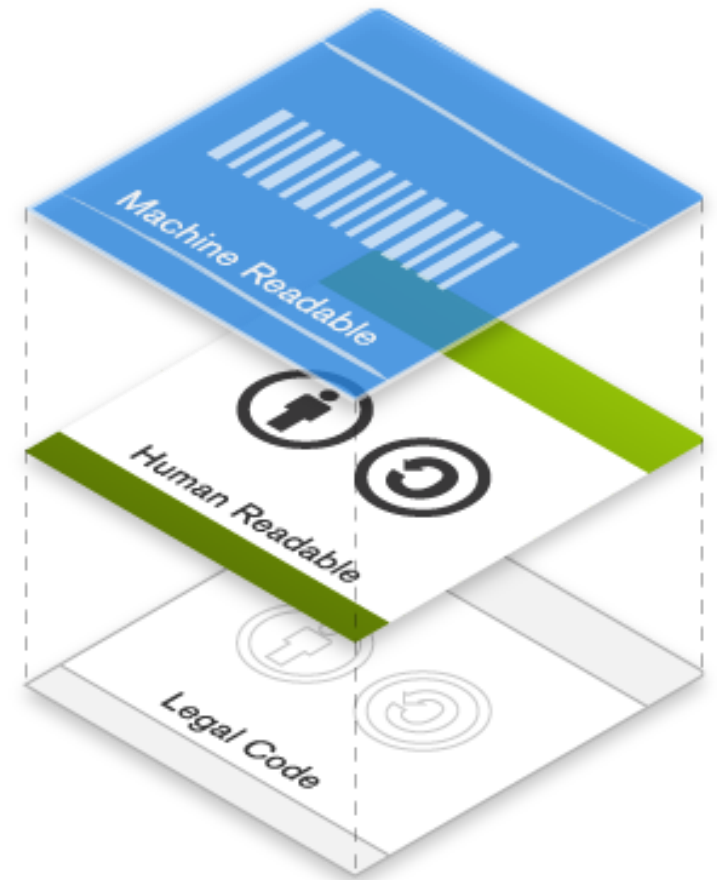
Licenční prvky CC: No derivatives

- Neupravovat
- Je zakázáno dílo jakkoli pozměňovat či doplňovat
- Opak práva Remix
 - Tyto prvky nelze užít společně

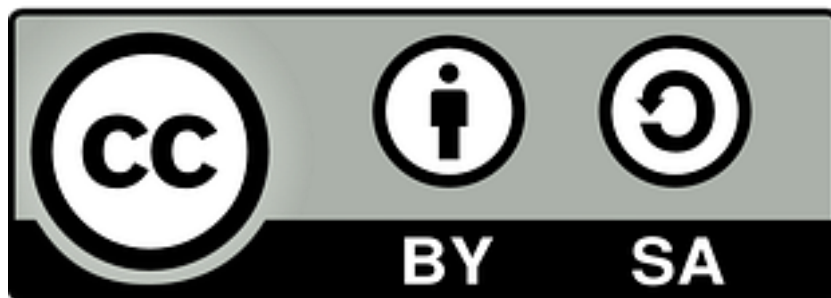

Vrstvy CC licencí

- Strojově čitelná verze
 - `Creative Commons Uvedte původ 4.0 Mezinárodní License`
- Lidsky srozumitelná verze
 - <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.cs>
- Právní ujednání
 - <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.cs>

Druhy CC licencí

Použití licence CC

- Licence CC umožňují
 - Sdílet dílo za podmínek, které si sami určíte
 - Zároveň stát na základech autorského práva
- Je materiál, který chcete licencovat, předmětem autorského práva?
 - Jedná se o dílo?
- Vlastníte materiál, který chcete licencovat?
 - Jste oprávněni jej licencovat?
- Jste si vědomi toho, že licence CC jsou neodvolatelné?
 - Kopie na internetu již nemůžete ovlivnit
- Jste zastupováni kolektivním správcem?
 - Poskytnutím licence se vzdáváte práva na odměnu

Jak správně uvést původ díla

Způsob 1

Dílo "Vizionář", dostupné z <https://www.flickr.com/photos/106178443@N04/10411024235/in/set-72157636812831923>, jehož autorem je Lucie Straková, podléhá licenci CC BY-NC 2.0 Generic, jejíž úplné znění licenčních podmínek je dostupné na <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/legalcode>

Způsob 2

[Vizionář](#) od Lucie Strakové, [CC BY-NC 2.0](#)

Na co si dát pozor

- Použitím díla nesmí vzbuzovat domněnku, že vás autor sponzoruje, podporuje nebo je s vámi ve spojení
- Toto, společně s možností požádat o neuvádění původu, zajišťuje, aby autor nebyl spojován se způsobem užití díla, se kterými nesouhlasí.
- Uvést původ musíte vždy, když je dílo dále šířeno veřejnosti.
- V případě čistě osobního využití díla není třeba uvádět původ.

Dilemma Game

Dilema Game: Prodávání cizího

Jste součástí projektu, který má prodávat umělecká díla z internetu jako tištěné obrazy. Váš nadřízený naléhá, ať využíváte pro co největší rozmanitost zboží všechny zdroje, které můžete najít – i díla s licencí CC-BY-NC. Zároveň ale trvá na tom, aby si veškerý zisk nechala právě společnost, pro kterou pracujete, a nedělila se s umělci. Jak budete postupovat?

- A. Pokračuji s projektem, nikde neporušujeme licence, tudíž neděláme nic nelegálního.
- B. Informuji vedení společnosti o mých pochybnostech a nechám rozhodnutí, jak postupovat dále, na něm.
- C. Budu se snažit prosadit práva umělců, pokud se nic nezmění, požádám o přeložení k jinému projektu nebo opustím společnost.
- D. Okamžitě informuji umělce/média/veřejnost, že dochází k využívání děl s licencí CC pro komerční účely bez vědomí autorů.

Příští týden

- Téma: IT pro prevenci neetického jednání
 - Detekce plagiátorství
 - Detekce textu vygenerovaného umělou inteligencí
 - Certifikace VŠ diplomů
- Úkoly
 - Přečíst si o firmě Axact – největší „továrně na diplomy“ všech dob (<https://www.bbc.com/news/uk-42579634>)
 - Nebo si poslechnout podcast na stejné téma (<https://darknetdiaries.com/episode/142/>)